

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europejska inicjatywa na rzecz rozwoju mikrokredytów dla wsparcia wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”

COM(2007) 708 wersja ostateczna/2

(2009/C 77/04)

Dnia 13 listopada 2007 r. Komisja, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

Komunikatu Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europejska inicjatywa na rzecz rozwoju mikrokredytów dla wsparcia wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 15 lipca 2008 r. Sprawozdawcą był Antonello PEZZINI.

Na 447. sesji plenarnej w dniach 17 i 18 września 2008 r. (posiedzenie z dnia 18 września) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny jednogłośnie przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet przyjmuje z zadowoleniem inicjatywę Komisji zmierzającą do zwiększenia wsparcia na rzecz tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw, wzmocnienia i stymulowania przedsiębiorczości w celu rozwoju produkcji i zatrudnienia we Wspólnocie, co posłuży podniesieniu konkurencyjności, zwiększeniu spójności i doskonaleniu gospodarki opartej na wiedzy zgodnie z celami odnowionej strategii lizbońskiej.

1.2 Przyjmując z zadowoleniem inicjatywę mającą na celu stworzenie nowej wspólnotowej struktury wsparcia mikrokredytu, Komitet uważa, że zwykłe zachęcanie państw członkowskich do działania nie jest tutaj wystarczające, zważywszy, że sektor pozabankowy, wyłączony z bankowych dyrektyw UE, ma niewystarczającą podstawę legislacyjną i opiera się na bardzo różnych przepisach w wielu państwach członkowskich.

1.3 Działania pilotażowe dla społecznie odpowiedzialnych mikroinwestycji, łączące instytucje bankowe i pozabankowe udzielające mikrokredytu w europejski system sieciowy — poprzez realizację protokołu ustaleń dla społecznie odpowiedzialnych inwestycji z udziałem poszczególnych instytucji i przy wsparciu stowarzyszeń branżowych — powinny być, zdaniem Komitetu, skierowane głównie do podmiotów „o słabych możliwościach uzyskania kredytu bankowego” na rzecz:

- rozwoju projektów dotyczących prawdziwej, wydajnej i godnej pracy;
- rozwoju i poszerzenia bazy produkcji, współpracy i zatrudnienia;
- rozwoju zdolności jednostek do podejmowania inicjatywy poprzez opracowanie działań służących integracji, udzieleniu pomocy i wspieraniu rozwoju osób zagrożonych wyłączeniem ze sfery produkcyjnej, gospodarczej i społecznej.

1.4 Komitet jest przekonany, że innowacyjne zastosowanie nowych technologii do mikrokredytu pozwoli na zwiększenie, dzięki systemowi sieciowemu, zasięgu działania mikrofinansowania, zwiększenie konkurencji, a także obniżenie kosztów dla użytkowników.

1.5 Ponadto, Komitet uważa, że działanie wspierające mikrokredyt powinno iść w parze z kredytami szkoleniowymi mającymi ułatwić rozwój i osiągnięcie sukcesu na rynku, aby uniknąć wykluczenia społecznego oraz realizować coraz lepiej cele strategii lizbońskiej.

1.6 Przyjmując, że zmiany dotyczące ram instytucjonalnych i prawnych dla wsparcia mikrokredytu leżą w gestii państw członkowskich i są wdrażane poprzez mechanizmy rocznego cyklu zarządzania procesem lizbońskim, zdaniem Komitetu należy koniecznie wzmocnić europejski system odniesienia, w szczególności w celu:

- utworzenia sieci porozumień w sprawie społecznie odpowiedzialnych inwestycji (protokołów ustaleń) między mającym powstać europejskim funduszem na rzecz mikrokredytu a poszczególnymi instytucjami mikrokredytowania w terenie, tak by system sieciowy mikrokredytu opierał się na zgodności ze standardami solidności, wypłacalności, zróżnicowania portfela⁽¹⁾, przejrzystości i walki z lichwą;
- wdrożenia wspólnotowego systemu oceny bankowych i pozabankowych MFI w celu poprawy ich jakości i wiarygodności oraz zapewnienia dostępności informacji na temat ryzyka i wyników poprzez przyjęcie wspólnych formatów umożliwiających dialog i wymianę dobrych praktyk oraz przyznając czasowo MFI europejski znak jakości i widoczności, co posłuży przyciągnięciu funduszy i zwiększeniu zaufania ewentualnych beneficjentów;
- uruchomienia instrumentów wspólnotowych w zakresie informowania i szkolenia podmiotów zainteresowanych funkcjonowaniem mikrokredytu, zarówno w dziedzinie możliwości i warunków jego uruchomienia jak i wymogów oraz warunków przygotowania projektów planu biznesowego przez ewentualnych beneficjentów na podstawie uproszczonego i zharmonizowanego formatu;

⁽¹⁾ Por. badania noblisty Harry'ego Markowitza na temat korelacji między zróżnicowaniem portfela, ograniczeniem ryzyka i kompensacją wahań zwrotu z inwestycji (krzywa efektywności) o skutkach wpływających stabilizująco na cykl gospodarczy.

- wdrożenia instrumentów wspólnotowych w zakresie ustawicznego kształcenia i zwiększenia kwalifikacji kadry kierowniczej i operatorów MFI, opartych na wspólnej wiedzy technicznej, w celu dostosowania się do zmian w dziedzinie mikrofinansów, nowych wymogów użytkowników, potrzeby stworzenia wspólnych baz ułatwiających dialog i wymianę dobrych praktyk w kontekście europejskim;
- stworzenia europejskiego systemu w postaci sieci banków danych na podstawie zharmonizowanych kryteriów, które umożliwią gromadzenie i przetwarzanie standardowych danych na temat wykonanych transakcji i ubocznego ryzyka, w szczególności w celu obniżenia kosztów oceny ryzyka związanych z każdą operacją mikrokredytu.

1.7 Jeżeli chodzi o propozycję dotyczącą specjalnej wspólnotowej struktury wsparcia w departamencie Jeremie w EFI, EKES uważa, że takie rozwiązanie nie pozwoli zapewnić inicjatywie optymalnej widoczności — ograniczając ponadto jej rolę w zakresie koordynacji różnych obecnych inicjatyw — ani też włączyć innych działań do działalności związanej z pomocą techniczną. Zdaniem Komitetu należy więc utworzyć niezależny departament, który mógłby pełnić funkcję funduszu na rzecz mikrokredytu.

1.8 Ponadto finansowanie i pomoc techniczna zapewnione dzięki tej nowej strukturze nie powinny dotyczyć wyłącznie nowych i pozabankowych MFI, ale powinny odnosić się do wszystkich, aby nie powodować zakłócenia konkurencji.

1.9 Wspólnotowa inicjatywa na rzecz mikrofinansowania powinna także przewidywać umocnienie dialogu społecznego i dialogu pomiędzy różnymi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego jak również optymalne wykorzystanie europejskich sieci wymiany dobrych praktyk jak Europejska Sieć Mikrofinansowania, Centrum Organizacji Pożyczkowych w Europie Środkowej i Wschodniej i Europejska Platforma Mikrofinansowania.

1.10 Według Komitetu inicjatywa MFI powinna wzmocnić rolę stowarzyszeń przedsiębiorców w zakresie sprawdzania wiarygodności i kompetencji wnioskodawców, rozwijania silnego potencjału opartego na wzajemnych relacjach i zaufaniu, wsparcia i pomocy również pod kątem szkoleń i konsultacji, co pozwoli na wypracowanie przez beneficjentów swoich własnych zdolności oraz na ograniczenie oraz uproszczenie obciążeń administracyjnych, w szczególności na etapie przygotowania biznesplanu.

1.11 Utworzenie funduszu na rzecz mikrokredytu, racjonalnie powiązanego z instytucjami finansowymi i z organami administracji państwowej^(?), organizacjami branżowymi oraz konsorcjami i spółdzielniami poręczeniowymi, może stanowić ważne doświadczenie pozwalające ukierunkować inżynierię finansową na formy „społecznego zarządzania” kredytem.

(?) W wielu państwach organy administracji regionalnej i lokalnej wspierają rozwój MŚP za pomocą środków finansowych kierowanych do konsorcjów poręczeniowych.

1.12 Społeczna wizja kredytu, na której można się również oprzeć przy tworzeniu funduszu na rzecz mikrokredytu, jest ściśle powiązana z zasadami odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw i z wartością taką, jak lepsze i liczniejsze miejsca pracy.

1.13 Wsparcie dla certyfikacji w zakresie ochrony środowiska EMAS może — bardziej niż inne instrumenty — wspierać rozwój społeczny przedsiębiorstw i ułatwiać świadome rozpowszechnianie funduszu na rzecz mikrokredytu.

2. Wprowadzenie

2.1 W kwietniu 2007 r., obserwatorium europejskich MŚP wskazało, że główną przeszkodą w rozwoju innowacyjności produktów i procesów, dla europejskich MŚP, jest dostęp do kredytu oraz trudność w znalezieniu wykwalifikowanych pracowników, podczas gdy w przypadku większych przedsiębiorstw problemy związane są przede wszystkim z zasobami ludzkimi.

2.2 Głównymi lukami stwierdzonymi na rynku jest brak kapitału na rozruch, niewystarczająca oferta funduszy i niezgodność popytu z podażą. Komisja poruszyła te kwestie w komunikacie zatytułowanym „Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego: Finansowanie rozwoju MŚP — tworzenie europejskiej wartości dodanej”⁽³⁾, w sprawie którego Komitet miał wielokrotnie sposobność przedstawienia swojej opinii⁽⁴⁾.

2.3 EKES zwraca w szczególności uwagę, że należy „zintensyfikować politykę wspierania nowych i działających już przedsiębiorstw, poprzez skrócenie czasu niezbędnego do rozpoczęcia działalności oraz obniżenie związanych z tym kosztów, ułatwienie dostępu do kapitału wysokiego ryzyka, zapewnienie większej ilości programów szkoleniowych dla przedsiębiorców, działania mające na celu ułatwienie ich dostępu do sieci i usług użyteczności publicznej oraz gęstszą sieć usług wspierających małe przedsiębiorstwa”⁽⁵⁾.

2.3.1 Komitet powtarza, co już podkreślał w poprzednich opiniach⁽⁶⁾, że „także spółdzielnie, przedsiębiorstwa stowarzyszone i towarzystwa świadczeń wzajemnych (*mutuals*) oraz innowacyjne nowo założone firmy i mikroprzedsiębiorstwa mogą przyczynić się do wzmocnienia konkurencyjności i innowacyjności w UE”.

2.4 Ponadto EKES podkreślił, że „naczelną kwestią jest ułatwienie dostępu do rynków finansowych” oraz „że należy zachęcać banki i podmioty finansowe, jak fundusze kapitału ryzyka, do zajmowania bardziej pozytywnej postawy wobec podejmowania ryzyka”⁽⁷⁾.

(3) COM(2006) 349 wersja ostateczna z 29.6.2006.

(4) Opinia CESE 599/2007, Dz.U. C 168 z 20.7.2007, s. 1 — sprawozdawcy: pp. Joost van IERSEL i Enrico GIBELLIERI.

(5) Opinia CESE 982/2007, Dz.U. C 256 z 27.10.2007, s. 8 — sprawozdawca: Christine FAES.

(6) Opinia CESE 1485/2005 w sprawie programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji 2007-2013, sprawozdawcy: Bernhard WELSCHKE i Lucia FUSCO.

(7) Patrz przypisy 4 i 5.

2.5 Jesienią 2007 r. Komisja zapowiedziała przeanalizowanie szeregu inicjatyw na rzecz MŚP, w tym europejskiej inicjatywy na rzecz tworzenia nowej struktury wsparcia dla mikrokre-
dytu⁽⁸⁾.

2.6 Mikro kredyt jest generalnie uznany za instrument finansowy mający ogromny wpływ na przedsiębiorczość, rozwój gospodarczy i produktywną integrację społeczną, ale wykazujący jeszcze wiele luk i niedoskonałości wynikających z trudności w uzyskaniu środków na kapitał założycielski przedsiębiorstwa, w szczególności wtedy, gdy ubiegający się o kredyt jest bezrobotny, pochodzi z niedawnej imigracji, należy do mniejszości etnicznej lub mieszka w regionie konwergencji.

2.7 Inny problem związany jest z faktem, że instytucja finansowa osiąga korzyści skali, jeśli chodzi o koszty stałe transakcji, jak np. gromadzenia informacji, oceny lub monitorowania pożyczki. Odnosi się to w szczególności do mikrofinansowania udzielonego indywidualnym przedsiębiorcom i MŚP, którym brakuje wystarczającej przejrzystości i którzy mają ograniczone możliwości przedstawienia instytucji finansowej odpowiednich informacji.

2.8 Zgodnie z międzynarodową definicją, mikro kredyt jest „niskokwotowym kredytem — poniżej 25 tys. euro w Europie⁽⁹⁾ i 100 tys. dolarów w Stanach Zjednoczonych — przeznaczonym dla osób o niskich dochodach, generalnie nieposiadających zdolności kredytowej w bankach, ponieważ uznaje się ich wypłacalność za niewystarczającą i/lub uważa się, że koszty obsługi takich kredytów są zbyt wysokie”⁽¹⁰⁾. Kredyt konsumpcyjny nie jest objęty definicją mikro kredytu.

2.9 EKES podziela opinię Komisji w sprawie istotnej roli mikro kredytu w realizacji strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz w promowaniu integracji społecznej oraz uważa, że należy przede wszystkim zachować jego główną funkcję, którą jest promowanie wzrostu samozatrudnienia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw, nie przekształcając go w zwykłą pomoc socjalną.

2.10 Zdaniem Komitetu, mikro kredyt, w Unii Europejskiej, powinien rozwiązywać problemy powstałe w wyniku nieudolności rynku w zapewnieniu przedsiębiorcom dostępu do kredytu, potrzebnego do uruchomienia lub rozwoju działalności gospodarczej produkcyjnej, również w ramach polityki pomocy i współpracy na rzecz rozwoju⁽¹¹⁾.

2.11 Na szczeblu wspólnotowym, CIP –poręczenie w ramach elementu „Mikro kredyt”, wspierane przez EFI⁽¹²⁾, jest mechanizmem gwarancyjnym dla mikro kredytu przyznanego przez lokalne instytucje mikroprzedsiębiorcom⁽¹³⁾. Jednak nie ma

obecnie specjalnego prawodawstwa europejskiego dotyczącego mikro kredytu, poza prawodawstwem dla sektora mikro kredytu bankowego, który podlega europejskim regulacjom bankowym⁽¹⁴⁾; oprócz tego różne wspólnotowe programy i inicjatywy odnoszą się do mikro kredytu⁽¹⁵⁾.

2.12 Ponadto sektor mikro kredytu jest różnie regulowany i zarządzany w poszczególnych państwach członkowskich. Tylko dwa państwa członkowskie przewidują specjalne ustawodawstwo obejmujące pozabankowy sektor mikrofinansowania⁽¹⁶⁾, chociaż istnieją przepisy zakazujące pożyczek lichwiarskich w czterech innych państwach członkowskich⁽¹⁷⁾.

2.13 Rada Europejska na wiosennym szczycie stwierdziła, między innymi, że należy natychmiast zadbać o „dalsze ułatwienie dostępu do środków finansowych, w tym za pośrednictwem istniejących instrumentów finansowych UE”⁽¹⁸⁾ oraz „wspieranie zwiększenia ogólnego udziału społeczeństwa w grupie ludności aktywnej zawodowo oraz zwalczanie segmentacji, by zapewnić aktywną integrację społeczną”.

2.14 Komitet uważa, że dzięki szerszym ramom prawnym i ramom wsparcia można lepiej promować tworzenie nowych przedsiębiorstw produkcyjnych i sprzyjać ich konsolidacji, unikając ryzyka marginalizacji i wyłączenia z systemu produkcyjnego, co może prowadzić do podsycenia problemów społecznych i przestępczości, jak korzystanie z lichwy.

3. Propozycja Komisji

3.1 Komisja przedstawia dwa kierunki działania:

— podjęcie, przez państwa członkowskie, programu reform służącego poprawie warunków dla mikro kredytu, zgodnie z krajowymi realiami i priorytetami, ewentualnie przy pomocy Unii Europejskiej w zakresie wyznaczenia celów ilościowych oraz dobrych praktyk;

— stworzenie nowej wspólnotowej struktury wsparcia mikro kredytu, w ramach Jeremie, która objęłaby pomoc techniczną i wsparcie w celu konsolidacji organów/instytucji mikrofinansowania oraz prowadziłyby odpowiednie działania związane z upowszechnianiem i komunikacją.

⁽⁸⁾ Komisja, z EFI, organizowała już od 1997 r. wsparcie dla mikro kredytu za pomocą mechanizmu gwarancyjnego na rzecz MŚP.

⁽⁹⁾ SEC(2004) 1156; Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji, decyzja nr 1639/2006/WE.

⁽¹⁰⁾ Patrz Eurofi France, strona internetowa: www.eurofi.net.

⁽¹¹⁾ Patrz rozporządzenie (WE) nr 1905/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające instrument finansowania współpracy na rzecz rozwoju.

⁽¹²⁾ EFI: Europejski Fundusz Inwestycyjny.

⁽¹³⁾ Odnośnie do definicji mikroprzedsiębiorstwa, patrz zalecenie 2003/361/W.

⁽¹⁴⁾ Dyrektywa 2006/48/WE – CRD (dyrektywa w sprawie wymogów dotyczących funduszy własnych).

⁽¹⁵⁾ Patrz inicjatywa Jeremie; inicjatywa „Wzrost i zatrudnienie” (decyzja nr 98/347/WE); wieloletni program dla MŚP; program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (decyzja nr 1639/2006/WE; EFRROW (rozporządzenie (WE) nr 1698/2005); Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (rozporządzenie (WE) nr 1927/2006).

⁽¹⁶⁾ Francja i Rumunia. Ponadto, Wielka Brytania i Finlandia, chociaż nie posiadają specjalnego ustawodawstwa, określają, w swoim systemie prawnym, kilka wyłączeń w tym zakresie.

⁽¹⁷⁾ Belgia, Niemcy, Włochy i Polska.

⁽¹⁸⁾ 13 i 14 marca 2008 r., pkt 11.

4. Ramy rozwoju mikrokredytu na rzecz wzrostu i zatrudnienia

4.1 Mikrokredyt stanowi dźwignię integracji społecznej i umożliwia osobom i przedsiębiorstwom, które są gospodarczo słabsze i wykluczone z klasycznego systemu bankowego, dostęp do środków finansowych koniecznych do tworzenia i rozwoju działalności przynoszących przychód.

4.2 Na szczeblu wspólnotowym, „Small Business Act” dla Europy⁽¹⁹⁾ — którego zadeklarowanym celem jest określenie zasad i konkretnych środków sprzyjających poprawie otoczenia europejskich MŚP, powinien pomóc w ustaleniu i likwidacji przeszkód w uwolnieniu potencjału najmniejszych przedsiębiorstw, poprzez większe wysiłki w zakresie uproszczenia, **lepszego dostępu do kredytu** oraz odpowiednie zasady dotyczące energii i środowiska.

4.3 Zdaniem EKES-u należy również zadbać o lepsze skoordynowanie wielu instrumentów uruchomionych w takim samym celu, korzystając z doświadczenia zebranego przy okazji stosowania innych instrumentów w przeszłości i instrumentów stosowanych obecnie w dziedzinie mikrokredytu, jak przypomina sama Komisja w swoim komunikacie⁽²⁰⁾, a mianowicie:

- inicjatywy Jeremie;
- gwarancji CIP w zakresie mikrokredytu⁽²¹⁾; EMN i MFC⁽²²⁾ ze wspólnotowego programu działań mającego na celu zwalczanie wykluczenia społecznego;
- inicjatywy Europejskiego Funduszu Społecznego;
- programów rozwoju obszarów wiejskich EFRROW⁽²³⁾.

4.3.1 Komitet uważa, że przy pracach nad nowymi działaniami wspólnotowymi na rzecz mikrokredytu należy odpowiednio uwzględnić pozytywne doświadczenia zebrane w trakcie tworzenia i wieloletniego stosowania w praktyce programu ramowego EU/AKP na rzecz mikrofinansowania prowadzonego przez DG EuropAid.

4.4 Inżynieria finansowa i „europejski fundusz ma rzecz mikrokredytu”

4.4.1 Europejskie instytucje finansowe, od początku lat osiemdziesiątych⁽²⁴⁾, głównie dzięki refleksjom i propozycjom wynikającym z debat, które były prowadzone w ramach

⁽¹⁹⁾ Por. w tej sprawie również opinię CESE 977/2008, sprawozdawca: Claudio CAPPELLINI.

⁽²⁰⁾ Por. COM (2007)708 załącznik 3.

⁽²¹⁾ PKI, Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013).

⁽²²⁾ EMN (European Microfinance Network): Europejska Sieć Mikrofinansowania; MFC (Microfinance Centre for Central and Eastern Europe): Centrum Organizacji Pożyczkowych w Europie Środkowej i Wschodniej.

⁽²³⁾ EFRROW: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

⁽²⁴⁾ 1982: Europejski Rok MŚP i Rzemiosła.

„Europejskich Konferencji Rzemiosła i Małych Przedsiębiorstw”⁽²⁵⁾, rozpowszechniły i wsparły w państwach członkowskich filozofię inżynierii finansowej⁽²⁶⁾.

4.4.2 Potrzeba skutecznego wdrożenia wytycznych, które zmniejszyłyby trudności w dostępie do kredytu i pomogły w zorganizowaniu inżynierii finansowej, skłoniła Komisję i EBI, również pod naciskiem europejskich organizacji małych przedsiębiorstw, do utworzenia EFI⁽²⁷⁾, który po krótkim okresie, gdy wspomagał sieci komunikacyjne⁽²⁸⁾, skupił się na wspieraniu, za pomocą różnych form gwarancji, szczególnie poprzez działania inżynierii finansowej, środków przeznaczonych na pomoc dla mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP).

4.4.3 Dzięki wieloletnim programom Komisji na rzecz mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich przedsiębiorstw oraz współpracy, a ostatnio za pomocą pierwszego specjalnego programu CIP⁽²⁹⁾, działania inżynierii finansowej rozwinęły się w następujący sposób:

- poręczenie kredytowe udzielone „spółdzielniom i konsorcjom poręczeniowym” („confidi”, we Włoszech) MŚP;
- gwarancja sekurytyzacji⁽³⁰⁾ funduszy ryzyka konsorcjów poręczeniowych;
- poręczenia kapitałowe przyznane poprzez kredyt typu mezzanine⁽³¹⁾;
- inwestycje kapitałowe o podwyższonym ryzyku, wsparcie dla innowacji ekologicznych i transfer technologii;
- pomoc aniołów biznesu.

⁽²⁵⁾ 1990: Avignon; 1994: Berlin; 1997: Mediolan.

⁽²⁶⁾ **Inżynieria finansowa** wychodzi od założenia, że wsparcie finansowe dla małych przedsiębiorców, którzy chcą stworzyć nową działalność lub zainwestować w nowe produkty lub procesy, nie może ograniczać się do relacji pomiędzy małym przedsiębiorcą a instytucją finansową. Z uwagi na społeczną funkcję przedsiębiorstwa, należy zaangażować w to inne podmioty, które ponoszą odpowiedzialność na różnych szczeblach i mogą rozdzielić między siebie ryzyko i koszty.

⁽²⁷⁾ **EFI: Europejski Fundusz Inwestycyjny**. Utworzony w 1994 r. dzięki inicjatywie ówczesnej DG XXIII (chodziło o dyrekcję generalną odpowiedzialną za wsparcie małych przedsiębiorstw i rzemiosła, która umożliwiła także zorganizowanie „europejskich konferencji”) oraz DG II (ekonomia i finanse). W chwili tworzenia, EFI otrzymał środki w wysokości 1 mld ECU wniesione przez EBI, 800 mln ECU wniesione przez Komisję i 200 mln ECU pochodzące z europejskich instytucji finansowych z tytułu udziałów podzielonych na części każda po 2 mln. Od chwili uruchomienia inicjatywy przystąpiło do niej ponad pięćdziesiąt instytucji finansowych.

⁽²⁸⁾ Patrz metro w Lille.

⁽²⁹⁾ CIP, program szczegółowy 1: program na rzecz przedsiębiorczości i innowacji; program szczegółowy 2: program na rzecz wspierania polityki dotyczącej TIK; program szczegółowy 3: program „Inteligentna energia — Program dla Europy”.

⁽³⁰⁾ Sekurytyzacja wierzytelności polega na scedowaniu części lub całości kwoty stanowiącej wierzytelność konsorcjum poręczeniowego (lub banku) na rzecz specjalistycznej instytucji finansowej, co umożliwia, w szczególności konsorcjom poręczeniowym, zwiększenie zakresu gwarancji, których udzielić mogą przedsiębiorstwom.

⁽³¹⁾ Kredyt typu mezzanine opiera się w większym stopniu na zakładanych przepływach pieniężnych w korzystających z niego przedsiębiorstwach niż na realnych gwarancjach. Może on być realizowany w dwóch formach: 1) wierzytelności podporządkowane (kredyty o oprocentowaniu stałym lub indeksowane); 2) equity kicker (kredytodawcy/inwestorowi przysługuje procentowy udział w kwocie, o jaką zwiększyła się wartość majątku, w związku z którym udzielono kredytu). Termin spłaty tego typu wierzytelności wynosi od 4 do 8 lat.

4.4.4 EKES miał wielokrotnie sposobność wyrazić zadowolenie ze środków przyjętych, zwłaszcza w ciągu ostatnich piętnastu lat, przez Komisję, EBI i EFI na rzecz wsparcia mniejszych przedsiębiorstw. EKES przyznał, że wsparcie finansowe grupy EBI dla MŚP zostało unowocześnione i poszerzone⁽³²⁾, ale **stwierdza, że można byłoby zintensyfikować wysiłki, w szczególności poprzez programy określone w porozumieniu z:**

- EBI dla kapitału i EFI dla poręczeń;
- instytucjami finansowymi państw członkowskich;
- organizacjami przedstawicielskimi mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw;
- konsorcjami poręczeniowymi, które działają już w systemie inżynierii finansowej, przyznając poręczenie na kwotę 50–80 % pożyczki udzielonej przedsiębiorstwom.

4.4.5 W państwach członkowskich można stworzyć sieć „funduszy mikro kredytu” dysponującą funduszami rotacyjnymi zasilanymi przez EBI, dodatkowo objętymi gwarancjami EFI, działającą na różnych szczeblach. Na szczeblu regionalnym (NUTS II) i podregionalnym (NUTS III) udzielanie pożyczek mogłoby odbywać się za pośrednictwem konsorcjów poręczeniowych, o ile istnieją⁽³³⁾. Konsorcja posiadają ogromne doświadczenie w dziedzinie kapitału załączkowego i z pomocą odpowiedniego funduszu ryzyka gwarantowanego przez EFI mogłyby z kolei oferować poręczenia.

4.4.5.1 Nowa propozycja wymaga uściślenia w zakresie utworzenia mikrofunduszu przez grupę EBI i Komisję Europejską. Celem inicjatywy jest wsparcie instytucji mikrofinansowania w całej Europie poprzez zapewnienie funduszy (dotacje, kredyty, instrumenty typu mezzanine czy instrumenty kapitałowe), jak również pomocy technicznej. Ten mikrofundusz jest obecnie tworzony przez EFI przy początkowym kapitale około 40 milionów euro na cele wsparcia (z czego 20 milionów euro pochodzi z EBI). Zdaniem EKES-u EFI powinien w przyszłości zarządzać tym funduszem.

4.4.6 Mikro kredyt mógłby wystarczyć na zakup sprzętu lub prostego wyposażenia koniecznego do uruchomienia przedsiębiorstwa lub na odnowienie ciągle potrzebnego wyposażenia w mikroprzedsiębiorstwie⁽³⁴⁾.

4.4.6.1 Zdaniem Komitetu szczególną uwagę należy zwrócić na mikro kredyt dla kobiet prowadzących działalność gospodarczą. W tym wypadku trzeba się bardziej skupić na elastyczności i kryteriach przyznawania kredytu, a także na związanych z tym formalnościach, by uwzględnić obiektywne trudności społeczne i psychologiczne, które mogą się pogłębić w przypadku:

- przynależności do mniejszości;
- trudnej sytuacji rodzinnej;
- tendencji do samowykluczenia społecznego.

4.4.6.2 Zasady udzielania mikro kredytu na rozwój przedsiębiorczości wśród kobiet i zarządzania nim powinny uwzględniać przede wszystkim pierwszoplanowe znaczenie integracji i reintegracji społeczno-gospodarczej kobiet w ramach struktury gospodarczej społeczeństwa, zważywszy na potrzebę zwalczania niedowartościowania kobiet i wzmocnienia rozwoju kultury przedsiębiorczości oraz zdolności do przyjmowania większych obowiązków i podejmowania większego ryzyka.

4.4.7 Mikro pożyczka powinna być również przeznaczona — jako szansa — dla młodych, którzy pragną prowadzić własną działalność i posiadają wystarczające ku temu przygotowanie zawodowe, ale pozbawieni są środków ekonomicznych.

4.4.7.1 Pierwsze zabezpieczenie kredytu, który w każdym razie powinien być udzielony przez instytucję finansową, bankową lub pozabankową, stanowi zakupione wyposażenie. Jednak zachętą dla instytucji finansowych, by w udzielaniu kredytu kierowały się mniej rygorystycznym podejściem⁽³⁵⁾, jest fakt istnienia „europejskiego funduszu na rzecz mikro kredytu” dysponującego środkami i wiedzą, które mogą być co pewien czas wykorzystane, za pośrednictwem EFI i konsorcjów poręczeniowych oraz organizacji branżowych, na wypadek ewentualnego skumulowania niedotrzymanych zobowiązań, ale który byłby zdolny i chętny do propagowania optymalnych standardów solidności, zróżnicowania i poprawy produkcji, przejrzystości oraz walki z lichwą⁽³⁶⁾.

4.4.8 Badania dotyczące niewypłacalności mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw, prowadzone w ciągu ostatnich dziesięciu lat w głównych państwach europejskich, wskazują, że przypadki niewypłacalności nie przekraczają 4 % udzielonych kredytów⁽³⁷⁾. Oznacza to, że z racji tego, iż odsetek ten jest niższy od 5 %, **mnożnik**, który można zastosować w celu zabezpieczenia kredytu udzielonego przez instytucję finansową, **jest równy 20**.

4.4.9 Jeżeli mnożnik wynosi 20, a poręczenia pokrywają 50 % niewypłacalności każdego dłużnika, konsorcjum poręczeniowe dysponujące funduszem ryzyka w wysokości miliona euro może zapewnić pożyczki na kwotę 40 mln euro dla dużej liczby przedsiębiorców⁽³⁸⁾.

⁽³⁵⁾ Inżynieria finansowa, pozwalająca zmniejszyć znaczną część ryzyka instytucji finansowych, umożliwia łatwiejsze i tańsze udzielanie kredytów przede wszystkim nowym, mało znanym przedsiębiorstwom.

⁽³⁶⁾ Wspólne działania banków i stowarzyszeń branżowych ukierunkowane na lepsze zarządzanie finansowe mikroprzedsiębiorstwami zostały wymienione już w dokumentach z pierwszej europejskiej konferencji rzemiosła w Avignonie w 1990 r. oraz z drugiej konferencji w Berlinie w 1994 r., a następnie zostały rozwinięte przez system *Raiffeisen-Volksbank* (ludowych banków niemieckich) i organizacje branżowe (ZDH — Centralny Związek Niemieckiego Rzemiosła).

⁽³⁷⁾ Patrz FedartFidi UE, Europejska Federacja Konsorcjów Poręczeniowych Rzemiosła, państw członkowskich, w których istnieje system operacyjny konsorcjów poręczeniowych.

⁽³⁸⁾ 5 % z 40 mln wynosi 2 mln, ale gwarancje udzielone przez konsorcjum pokrywają jedynie 50 % niespłaconego zobowiązania, czyli 1 mln euro, którym dysponuje we własnym funduszu ryzyka. Sekurytyzacja tego funduszu umożliwi konsorcjom udzielenie nowych pożyczek do pułapu w wysokości 40 milionów euro.

⁽³²⁾ <http://www.eib.org/projects/publications/sme-consultation-2007-2008.htm>.

⁽³³⁾ System konsorcjów poręczeniowych jest dobrze rozwinięty w wielu krajach europejskich oraz jest obecny i aktywny na szczeblu federacji europejskiej.

⁽³⁴⁾ Mikroprzedsiębiorstwa stanowią 94 % wszystkich prywatnych przedsiębiorstw pozarolniczych w Europie.

4.4.9.1 Dzięki udzielonym gwarancjom system „konsorcjum poręczeniowego kredytów” umożliwił w 2007 roku sfinansowanie włoskich przedsiębiorstw rzemieślniczych na kwotę wynoszącą około 6 mld euro.

4.4.10 Każdego roku w UE-27 powstaje około 500 tys. nowych przedsiębiorstw. Liczba przedsiębiorstw, które są likwidowane każdego roku, jest nieco niższa ⁽³⁹⁾. 99 % stworzonych co roku przedsiębiorstw to MŚP, spośród których co najmniej 240 tys. składa się tylko z właściciela ⁽⁴⁰⁾.

4.4.11 Jeśli powrócimy do przykładu przedstawionego w ust. 4.4.9, za pomocą funduszu ryzyka w wysokości 1 mln euro i dzięki inżynierii finansowej można udzielić — za pośrednictwem funduszu mikrokredytu — kredytu w wysokości 25 tys. euro dla 1,6 tys. małych przedsiębiorstw.

4.5 Społeczne zarządzanie kredytem

4.5.1 Jak już stwierdzono, kredyt stanowi jeden z podstawowych instrumentów w rozwoju gospodarczym i społecznym oraz w realizacji „społecznej gospodarki rynkowej”.

4.5.2 Z tego powodu stopniowo pojawiał się i rozpowszechniał nowy sposób postrzegania kredytu, nie w kategorii zwykłych relacji między klientem a instytucją finansową, ale jako instrumentu o wysokiej wartości społecznej ze względu na jego związek z lepszym i bezpieczniejszym zatrudnieniem oraz z rozwojem gospodarczym.

4.5.3 Z tego nowego i szerszego sposobu postrzegania kredytu wynika konieczność rozdzielenia pomiędzy większą liczbę podmiotów ryzyka związanego z udzieleniem kredytu.

4.5.4 Podział ryzyka kredytowego pomiędzy większą liczbę instytucji:

- zwiększa gwarancje dla instytucji finansowych;
- obniża oprocentowanie udzielonego kredytu;
- ułatwia przyznanie kredytu wnioskodawcy.

4.5.5 Ze względu na wartość społeczną przyznanie kredytu powinno coraz częściej i coraz ściślej podlegać zasadzie zgodności z zasadami odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw i wymaga ze strony przedsiębiorcy dostosowania się do wartości związanych ze zrównoważonym rozwojem i do ich zaakceptowania.

4.5.6 Certyfikacja w zakresie ochrony środowiska EMAS ⁽⁴¹⁾ — bardziej niż inne certyfikaty — mogłaby zostać wskazana jako warunek w ramach procesu inżynierii finansowej, związany z funkcją społeczną kredytu.

4.5.7 W ciągu ostatnich lat tylko kilkadziesiąt tysięcy przedsiębiorstw mogło skorzystać ze wspólnotowych instrumentów finansowych ⁽⁴²⁾. Istnieje więc ogromna rozbieżność pomiędzy występowaniem problemu a uzyskanymi wynikami. Powinno to stanowić dla nas bodziec do zastanowienia się nad konkretnymi możliwościami działania za pomocą systemów umożliwiających włączenie większej liczby instytucji finansowych oraz pomnożenie wyników.

4.5.8 W dniach 20–21 listopada 1997 r., Rada Europejska na nadzwyczajnym posiedzeniu w Luksemburgu poświęconym wyłącznie tematowi zatrudnienia, będącemu jedynym punktem porządku obrad, podjęła między innymi trzy konkretne inicjatywy mające pomóc przedsiębiorstwom w utrzymaniu konkurencyjności na rynkach i wezwała Komisję do wysunięcia propozycji mających umożliwić podmiotom gospodarczym rozwój i zwiększenie zatrudnienia. Tymi trzema inicjatywami były: Program wsparcia nowopowstających przedsiębiorstw (ETF Start-up Facility), program „Wspólne Przedsięwzięcie Europejskie” („Joint European venture — JEV”) oraz System poręczeń dla MŚP. Dwie z trzech inicjatyw — „Program wsparcia nowopowstających przedsiębiorstw” i „System poręczeń dla MŚP” — miały służyć ułatwieniu dostępu do kredytu.

4.5.8.1 Pod koniec 2005 roku ponad 277 tys. MŚP ⁽⁴³⁾ skorzystało ze środków programu na rzecz wzrostu i zatrudnienia i z wieloletniego programu na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości (MAP).

4.5.8.2 System poręczeń dla MŚP jest jednym z najważniejszych europejskich programów skierowanych do MŚP ⁽⁴⁴⁾.

4.5.9 **Gdy mówi się o kapitale ryzyka** dla mikroprzedsiębiorstw (23 mln przedsiębiorstw w Europie) i małych przedsiębiorstw (1,1 mln przedsiębiorstw w Europie), z czego 90 % tworzą przedsiębiorstwa indywidualne lub spółki osobowe, **dotyczy to w rzeczywistości tylko 5 % lub 6 % tego środowiska.**

4.5.10 Zatem Komitet uważa, że należy więc koniecznie określić formy wsparcia dla kredytu udostępnianego również spółkom osobowym, co przewidują narzędzia inżynierii finansowej, aby uniknąć sytuacji, w której ich stosowanie pozostaje marginalne i w konsekwencji uniemożliwia mikroprzedsiębiorstwom i małym przedsiębiorstwom rozwój pod względem kultury finansowej.

Bruksela, 18 września 2008 r.

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴¹⁾ Por. rozporządzenie 1836/93/EWG oraz rozporządzenie 761/2001/WE.

⁽⁴²⁾ Dokument konsultacyjny w sprawie programu wspólnotowego na rzecz przedsiębiorczości i konkurencyjności przedsiębiorstw (2006-2010), DG Entreprises, 2004, punkt 118.

⁽⁴³⁾ Źródło: COM(2007) 235 Sprawozdanie Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego dotyczące instrumentów finansowych wieloletniego programu na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) (2001-2006).

⁽⁴⁴⁾ 31 grudnia 2005 r. średnie wykorzystanie osiągnęło 67 % dla elementu „gwarancje dla finansowania dłużnego”; 66 % dla elementu „gwarancje dla mikrokredytów”; 65 % dla elementu „gwarancje dla inwestycji kapitałowych”.

⁽³⁹⁾ Źródło: Europejskie Obserwatorium Przedsiębiorstw.

⁽⁴⁰⁾ W Unii Europejskiej 49 % mikroprzedsiębiorstw nie zatrudnia pracowników. Chodzi o przedsiębiorstwa indywidualne.